

<http://www.Yashilmisho.com>

Email: Info@Yashilmisho.com

Print: 1398/09/21

تکرار فاجعه دریاچه ارومیه در خلیج گرگان / میانکاله بحرانی می‌شود

خلیج گرگان با بحران‌های متعددی درگیر است و مسئولان معتقدند اگر اقدام فوری انجام نشود در کمتر از یک دهه خلیجی به جا نمی‌ماند و با تکرار فاجعه دریاچه ارومیه رو به رو خواهیم شد.

خبرگزاری مهر: خلیج ۴۰۰۰ هکتاری گرگان یکی از بزرگترین مخازن آب شیرین متصل به دریای مازندران است و تداوم زندگی بسیاری از جانداران در بزرگترین دریاچه زمین به اتصال این خلیج با دریا وابسته است. خلیجی که حالا با مشکلات متعدد دست و پنجه نرم می‌کند و فعالان و مسئولان محیط زیست معتقدند که با ادامه روند کنونی ممکن است به زودی تبدیل به نسخه دیگری از دریاچه ارومیه شود.

مدیرکل محیط زیست استان گلستان در این باره به خبرنگار مهر می‌گوید: دهانه خلیج گرگان که محل ورود آب از دریای مازندران است به شدت دچار مشکل است.

اسماعیل مهاجر توضیح می‌دهد: عمق خلیج گرگان که در نقاط عمیق به حداکثر ۳ متر می‌رسید اکنون در اثر رژیم رسوبگذاری به یک و نیم متر کاهش پیدا کرده است و به همین دلیل به سرعت به سمت نابودی پیش می‌رود.

به گفته وی چنانچه روند کنونی ادامه داشته باشد و کارهای عاجل و فوری انجام نشود خلیج گرگان نیز سرنوشتی همچون دریاچه ارومیه پیدا خواهد کرد.

مهاجر تصریح می‌کند: اگر همین روال تغییرات اقلیمی و پسروری آب دریا ادامه پیدا کند، فکر می‌کنم در کمتر از یک دهه دیگر نتوان خلیج گرگان را خلیج نامید و به یک دریاچه ماندابی تبدیل خواهد شد که خودش منشا بسیاری از بیماری‌ها می‌شود.

آب خلیج گرگان کم و آلوده شده است

یک فعال محیط زیست در استان مازندران به خبرنگار مهر می‌گوید: اهمیت تالاب میانکاله و خلیج گرگان بر کسی که اطلاعات اولیه‌ای از محیط زیست داشته باشد پوشیده نیست. این تالاب یکی از بزرگترین مخازن آب شیرین متصل به دریای خزر بوده و هست و به دلیل شکل خاص جغرافیایی و اکوسیستم خاصی که دارد محل زادآوری بسیاری از گونه‌های استخوانی و غضروفی دریای خزر است.

حر منصوری تصریح می‌کند: اگر ارتباط خلیج گرگان با دریای مازندران به واسطه کانال چپاقلی به هر دلیلی محدودتر از گذشته شود قطعاً روی اکوسیستم دریای خزر تأثیر به‌سزایی خواهد داشت چون خلیج گرگان یکی از زادگاه‌های اصلی خانواده‌هایی از ماهیان استخوانی و غضروفی است.

وی عوامل متعددی را در تهدید این خلیج و تالاب بر می‌شمرد: تمامی رودخانه‌های جنوب دریای مازندران که از بالادست البرز شرقی، البرز مرکزی و البرز غربی به دریای مازندران یا تالاب‌های اطراف آن می‌رفتند و نهایتاً به دریا می‌رسیدند اکنون با کاهش جدی ورودی آب مواجهند.

به گفته وی از ۱۵ سال قبل آرام آرام ارزان شدن گونه‌های باغی مثل مرکبات و از بین رفتن باغ‌های مرکبات در سواحل این دریا و تبدیل آن‌ها به شالیزار، توسعه ۹۰۰ کیلومتری برنج‌کاری را در پی داشته است.

دیدبان طبیعت میانکاله می‌گوید: برنج گونه‌ای است که باید اطرافش چند سانتیمتر آب روی خاک باشد و این آب به دلیل عمق کم و گستردگی بسیار زیاد به راحتی تبخیر می‌شود و به جای آنکه به رودخانه‌ها و تالاب‌ها و نهایتاً دریا برسد و زندگی را به بزرگترین دریاچه دنیا برگرداند متأسفانه میزان قابل توجهی تبخیر می‌شود و آنچه باقی می‌ماند هم به دلیلی استفاده بسیار جدی از سموم و کودهای شیمیایی مملو از فلزات سنگین و سموم و مواد شیمیایی است که وارد تالاب می‌شود و خودش می‌تواند به جای زندگی بخشی، زندگی را از تالاب‌ها بگیرد.

ورود انواع فاضلاب تصفیه نشده به خلیج گرگان

مدیرکل محیط زیست استان گلستان این موضوع را تأیید کرده و اضافه می‌کند: فاضلاب‌های خانگی، صنعتی و کشاورزی، چه از طرف مازندران و چه گلستان، در خلیج خالی می‌شود که قسمت اعظم آن تصفیه نشده است. افزایش آلودگی‌ها باعث می‌شود که آلودگی آب دریا به شدت بالاتر برود و علاوه بر میزان تبخیر شوری آب خلیج و دریای خزر به شدت افزایش پیدا کند.

مهاجر توضیح می‌دهد: خلیج گرگان یک دهانه ورودی ۱۷۰۰ متری در کانال چپاقلی دارد و یک کانال خروجی به نام خوزینی که باعث می‌شود آب در خلیج یک جریان گردش آب ساعتگرد پیدا کند. جهت چرخش آب در خود دریای خزر پادساعتگرد است و وجود کانال خوزینی باعث می‌شد تجمع رسوبات در خلیج گرگان به طور طبیعی کمتر اتفاق بیفتد.

به گفته وی ۹۵ درصد ورودی آب دریای خزر از رودخانه ولگاست که در روسیه قرار دارد و در سال‌های اخیر به دلیل ساخت سد و کانال‌های متعدد جریان ورودی آب این رودخانه به دریای خزر خیلی کم شده است. تغییرات اقلیمی هم پسروری آب دریای خزر

را تشدید کرده است.

مهاجر تصریح می‌کند: شیب دریای خزر هم از غرب به شرق به سمت استان گلستان است و به همین دلیل خلیج گرگان محل تخم‌ریزی ماهیان خاویاری بوده است. اگرچه روی تغییرات اقلیمی و تأثیر احداث بندر و میزان رسوبی که می‌تواند انتقال دهد تحقیق مشخصی انجام نشده ولی تأثیر مشهودی داشته است. به همین دلیل در سالیان اخیر شدت رسوب گذاری بیشتر شده و رسوب گیری بالا در دهانه خلیج گرگان در کانال چپاقلی آب ورودی از دریای خزر را دچار مشکل کرده است.

یک پنجم حجم تالاب خشک شده است

حر منصوری موضوع فرسایش خاک در البرز را نیز به مشکلات خلیج اضافه می‌کند: با توسعه کشاورزی و فشار به جنگل‌های هیرکانی به دلیل از بین رفتن پوشش گیاهی و جنگل‌های بالادست فرسایش خاک بسیار زیاد شده و این خاک به صورت سیلاب نهایتاً به تالاب‌ها و دریای مازندران می‌ریزد. جریان پادساعتگرد آب در جنوب دریای مازندران همه این رسوب را به خلیج گرگان می‌برد و جزیره‌های رسوبی را در کنار جزیره آشوراده می‌سازد. یعنی دقیقاً جایی که باید تالاب میانکاله یا خلیج گرگان با دریا ارتباط داشته باشد و این موضوع باعث محدود شدن رفت و آمد آب به تالاب می‌شود.

این فعال محیط زیست با بیان اینکه احوال دریای مازندران را باید از بزرگترین پستاندار و گوشتخوار دریای خزر پرسید، توضیح می‌دهد: فوک خزری بزرگترین پستاندار و شکارچی دریای خزر است. به این جانوران که در راس هرم غذایی هستند اندیکاتور می‌گویند چون می‌توانند آلودگی‌ها را نشان بدهند. آزمایش‌های انجام شده شاهد این مدعاست که فشار بسیار جدی هم از راه آلودگی و هم کاهش آب و تنوع زیستی در بزرگترین دریاچه دنیا وجود دارد. در ۱۰ سال گذشته جمعیت ۳ میلیونی فوک خزری به ۷۰ هزار رسیده است و این یک کاهش بسیار جدی است که منطقه را تهدید می‌کند.

به گفته وی چیزی که در کوتاه مدت منطقه را به طور جدی تهدید می‌کند آن است که تمام خروجی‌های شالیزارها و استخرهای پرورش ماهی که از مواد شیمیایی استفاده می‌کنند وارد تالاب می‌شوند و محیط نسبتاً بسته تالاب تجمع فلزات سنگین و مواد شیمیایی را در آن باعث می‌شود. به همین میزان شاهدیم که حضور کپور و ماهی‌های دیگر در تالاب کاهش پیدا کرده است.

وی ادامه می‌دهد: خلیج گرگان در همسایگی مردم و شالیزارها یا استخرهای پرورش ماهی و زمین‌های کشاورزی است و کنترل کافی روی این موضوع وجود ندارد. متأسفانه با کاهش آب تالاب ورود شکارچیان به منطقه خیلی خیلی جدی شده و هرچند که در یکی دو سال گذشته تلاش بسیار زیادی برای کنترل منطقه انجام شده اما منطقه به طور جدی از صید و شکار غیرقانونی رنج می‌برد.

منصوری تصریح می‌کند که در حال حاضر یک پنجم حجم تالاب در ۱۰ سال گذشته خشک شده است و این روند از سمت غرب در حال رشد است.

وی توضیح می‌دهد: ورودی اختصاصی آب شیرین به تالاب، یکی رودخانه آق سو از شرق خلیج گرگان است که معنی نام آن آب سیاه است. دلیل این اسم گذاری میزان قابل توجه ماهی کولمه و زادآوری آن‌ها در این رودخانه آب شیرین بوده اما در حال حاضر آن قدر آب کم است که تقریباً می‌شود هیچ جاندار را در آق سو نمی‌بینیم. دیگر ورودی آب شیرین تالاب هم از سمت غرب شیخان لپو یا تالاب پلنگان بوده است که در مجموعه میانکاله ثبت شده و این ورودی آب شیرین به دلیل استفاده کشاورزی و کشیدن راه آهن به بندر امیرآباد بسیار محدود شده و این موضوع می‌تواند معضلی جدی را برای منطقه ایجاد کند.

چیزی به بحران نمانده است

مدیرکل محیط زیست استان گلستان در توضیح راهکارهای نجات خلیج گرگان می‌گوید: باید برنامه‌هایی را هم در سطح ملی و هم در سطح استان مازندران و استان گلستان در پیش بگیریم تا خلیج را نجات دهیم.

اسماعیل مهاجر می‌گوید: پیشنهاد خاص ما این است که مطالعه جامعی روی خلیج و شبه جزیره میانکاله و اتصالش به دریای خزر انجام بگیرد تا بتوانیم اثرات خلیج بر محیط و اثرات عوامل محیطی بر خلیج را ببینیم و برای کارهای لازم اقدام کنیم.

وی با اعلام اینکه باید یک سری اقدامات عاجل و آنی انجام شود، می‌گوید: مثلاً باید کانال خوزینی که عرضش ۷۰ متر و طولش ۲۵۰۰ متر است را سریعاً به عمق ۳ متر لایروبی کنیم تا جریان گردش آب در خلیج به خوبی انجام بگیرد و خودپالایی خلیج هم انجام شود.

مهاجر در توضیح اقدام ضروری دوم می‌گوید: دهانه چپاقلی ۱۷۰۰ متر است که باید آن را هم به عرض همین ۳ متر و طول حدوداً ۵ کیلومتر لایروبی کنیم که ورود آب دریا آسان شود. نیاز نیست همه آن ۱۷۰۰ متر لایروبی شود چون هم هزینه بسیار سنگینی دارد و هم زمان زیادی خواهد برد. همچنین می‌توانیم در قسمتی از دهانه چپاقلی به سمت غرب یک دهانه دیگر باز کنیم. هزینه‌های این کار کمتر و سهل الوصول تر است.

به گفته وی شورای امنیت ملی برای نجات خلیج، مصوبه‌ای گذرانده است و سازمان محیط زیست را موظف کرده که کارگروهی تشکیل دهد و نسبت به مساله خلیج چاره‌جویی کند.

مدیرکل محیط زیست استان گلستان یک راه حل میان مدت دیگر را ایجاد نهری از داخل میانکاله از سمت بهشهر می‌داند و تأکید می‌کند: به این ترتیب می‌توانیم آب دریا را از آن سمت به خلیج گرگان بیاوریم و کار آسانی است و با همین بیل‌های مکانیکی و لودر و بولدوزر هم می‌توان آن را انجام داد.

مهاجر تأکید می‌کند که این برنامه‌ها را می‌توان با هزینه‌ای بالغ بر ۳۰ تا ۴۰ میلیارد تومان انجام داد اما اگر دیر بجنبیم آسیب‌ها بسیار بیش از این می‌شود.

وی در پایان می‌گوید: با مقامات استانی جلساتی در شورای تأمین استان برگزار شده و نتیجه آن بوده که محیط زیست مطالعات را

تکمیل کند و همه پیشنهادها را بیاورد و برخی از فعالیتهای آنی با امکانات و تجهیزات استانی و تزریق برخی اعتبارات ملی سریعاً انجام شود. این گزارش را طی ۱۰ روز آینده به استاندار محترم ارائه خواهیم کرد زیرا مساله خیلی جدی است و اگرچه هنوز به بحران نرسیده است اما چیزی به بحران نمانده و باید فرایند نجات را آغاز کنیم.